

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографски)

на

XV-то обикновено Народно събрание. Втора редовна сесия.

IX заседание, четвъртъкъ, 13 декемврий 1912 г.

(Открито отъ подпрѣседателя г. А. Буровъ, въ 2 ч. 55 м. слѣдъ пладне)

Прѣседателствующъ А. Буровъ: (Звъни) Моля секретаря г. Александъръ Кипровъ да прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь А. Кипровъ: (Прочита списъка. Отсѣдствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Несторъ Абаджиевъ, Иванъ Абрашевъ, д-ръ Мичо Багаровъ, Цанко Бакаловъ, Димитъръ х. Баневъ, Илия С. Бобчевъ, Златанъ Бръчковъ, Стоянъ Бурмовъ, Велчо Велчевъ, Георги Губидѣльниковъ, Добри Добревъ, д-ръ Асѣнъ Златевъ, Димитъръ Икономовъ, Константинъ Илиевъ, Иванъ Кацаровъ, Христо Ковачевъ, д-ръ Тодоръ Кръстевъ, Герго Лаковъ, Парашкевъ х. Ламбевъ, Тодоръ Лунгаловъ, Георги Маджаровъ, Руфи Махмудовъ, Митю Милковъ, Никола Начевъ, Геню Начевъ, Георги Недковъ, Симеонъ Неновъ, Георги Николовъ, Иванъ Пецовъ, Стефанъ Пипевъ, Христо Поповъ, Димитъръ Патѣмовъ, Василь Радоевъ, Стоянъ Русевъ, Илия Стаматовъ, Христо Хаджиевъ, Боянъ Ханджиевъ и Борисъ Христовъ)

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Отсѣдствуватъ 38 народни прѣдставители, има, слѣдователно, законното число, за да може да заседава Събранието. Обявявамъ, прочее, заседанието за открито.

Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ имамъ да съобща на г. г. народнитѣ прѣдставители, че прѣдседателството е разрѣшило слѣдующитѣ отпуски: на бѣленския народенъ прѣдставител г. Георги Губидѣльниковъ — 5 дена; на орѣховския народенъ прѣдставител г. Никола Давидовъ — 1 день; на силистренския народенъ прѣдставител г. Петъръ Бабаджановъ — 10 дена; на плѣвенския народенъ прѣдставител г. Цоню Бръшляновъ — 2 дена; на харманлийския народенъ прѣдставител г. Апостолъ Урумовъ — 2 дена; на бѣлослатинския народенъ

прѣдставител г. д-ръ Константинъ Помяновъ — 1 день; на плѣвенския народенъ прѣдставител г. Герго Лаковъ — 6 дена и на софийския народенъ прѣдставител г. Стоянъ Георгиевъ — 3 дена.

Пристъпваме къмъ дневния редъ. Първа точка отъ него е избирање депутация за поднасяне на Негово Величество Царя отговора на тронната рѣчь.

Съгласно съ правилника отговорътъ се поднася отъ членовѣтъ на бюрото, отъ комисията, която е изработила проекта и по единъ прѣдставителъ отъ окръгъ. Досегашната практика е била такава: избирањето е ставало съ явно гласуване по прѣдложение на прѣдседателството. Азъ мисля, че нѣмаме причини да се отклоняваме отъ тази практика и заради туй прѣдседателството ви прѣдлага слѣдующитѣ г. г. народни прѣдставители и ще моли вашето одобрение: отъ Бургаския окръгъ — г. Константинъ Илиевъ, отъ Варненския — г. Златанъ Бръчковъ, отъ Видинския — г. Петко Кочанковъ, отъ Врачанския — г. Стефанъ Савовъ, отъ Кюстендилския — г. Иванъ Соколовъ, отъ Пловдивския — г. д-ръ Борисъ Вазовъ, отъ Плѣвенския — г. Иванъ Казанджиевъ, отъ Русенския — г. д-ръ Константинъ Кръстевъ, отъ Софийския — г. Георги Т. Пѣевъ, отъ Старозагорския — г. Георги Шиваровъ, отъ Търновския — г. Никола Константиновъ и отъ Шуменския — г. д-ръ Христо Мутафовъ. Които г. г. народни прѣдставители, приематъ посоченитѣ лица отъ прѣдседателството да влизатъ въ депутацията за поднасяне отговора на тронната рѣчь, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Слѣдующата точка отъ дневния редъ е първо четене на законопроекта за допълнителенъ свѣрх-сметенъ кредитъ къмъ бюджета за 1912 г. на сума 767.850 л.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„Изложение на мотивитъ

къмъ законопроекта за допълнителенъ свърхсметенъ кредитъ къмъ бюджета за 1912 г., на сума 767.850 л.

„Г. г. народни прѣдставители,

„Нуждата отъ бързото въдворяване реда въ новозаетитъ земи прѣдизвика масово изпращане на чиновници и служаци по вѣдомството на Министерството на вътрѣшнитъ работи и народното здраве въ Македония и Одринско. На тия чиновници ще трѣбва да се платятъ пѣтни и дневни пари въ размѣри, опредѣлени отъ законитъ на царството.

„Отъ друга страна, за бързото възстановяване на телеграфо-почтенскитъ и желѣзнопѣтни съобщения въ новоосвободенитъ земи, освѣтъ че се командироваха чиновници отъ надлежнитъ администрации, но се яви нужда да бѣдатъ назначени нови такива, вѣнъ отъ числото на тия, които позволява бюджетътъ за текущата година.

„Удовлетворението на тия нужди и на още нѣкои други, прѣдизвикани отъ новото положение слѣдъ 17 септември н. г. и войната, не може да стане отъ кредититъ, разрѣшени въ редовния бюджетъ за настоящата година и се налага едно увеличение на тия кредити.

„Като вѣрвамъ, че почитаемото народно прѣдставителство признава необходимостта отъ тия увеличения, имамъ честь да му прѣдставя на разглеждане и гласуване приложеня законопроектъ.

„София, 5 декември 1912 г.

„Министръ на финанситъ: Т. Теодоровъ.

„Законопроектъ

за допълнителенъ свърхсметенъ кредитъ къмъ бюджета за 1912 г., на сума 767.850 л.

„Чл. 1. Разрѣшава се на министритъ кредити въ размѣръ на 767.850 л., за да изплатятъ разходитъ споредъ приложената къмъ този законъ таблица.*)

„Чл. 2. Тѣзи разходи да се покриватъ отъ редовнитъ приходи по бюджета за 1912 г. и да се отнесатъ къмъ сѣщия бюджетъ“.

Г. г. народни прѣдставители! По този законопроектъ до г. прѣдседателя на Народното събрание е постѣжило едно допълнително писмо отъ министра на финанситъ № 15.027 отъ 11 декември т. г. Ще го прочета и него: (Чете)

„Господине Прѣдседателю,

„Вслѣдствие надписа на Министерството на народното просвѣщение № 5351 отъ 8 т. м., имамъ честь да Ви помоля да наредите да се впише въ законопроекта за допълнителенъ свърхсметенъ кредитъ къмъ бюджета за 1912 г. сумата 12.000 л. по слѣдния начинъ:

„По Министерството на народното просвѣщение. Въ първата колона, номеръ по редъ — 1; въ втората колона, параграфъ на бюджета за 1912 г. — 114; въ третата, наименование на разходитъ — за издѣржане Народния театръ въ София; въ четвъртата, разрѣшени кредити съ бюджета за 1912 г. — 160.000 л.; въ петата, искатъ се допълнителни кредити — 12.000 л., и въ шестата, по кои причини се иска кредитътъ. Разрѣшениятъ кредитъ за издѣржане Народния театръ е изчерпанъ, понеже съ

обявяването на общата мобилизация Народниятъ театръ прѣстана да дава прѣдставления и, слѣдователно, да получава приходи. Кредитътъ е нуженъ да се изплатятъ до края на годината една трета отъ заплатитъ на чиновницитъ и служациитъ.

„Съ това допълнение, общата сума на допълнителния кредитъ трѣбва да бѣде 779.850 л.

„При настоящето се прилага единъ екземпляръ отъ законопроекта за допълнителенъ свърхсметенъ кредитъ къмъ бюджета за 1912 г., надлежно попълненъ.

„Министръ: Т. Теодоровъ“.

И така законопроектътъ, който е прѣдставенъ, на сума 767.850 л., съ допълнението, като прочетохъ писмото на Финансовото министерство, дава 779.850 л., значи съ едно увеличение отъ 12.000 л.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ на първо четене законопроекта за допълнителенъ свърхсметенъ кредитъ къмъ бюджета за 1912 г. на сума 779.850 л. тѣй, както се прочете отъ г. секретаря, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Третата точка отъ дневния редъ е избираше комисия по управлението на държавнитъ дългове. Понеже не е готово, ще минемъ на слѣдующата точка.

Слѣдва докладъ на провѣрочната комисия, за допълнителнитъ избори станали на 27 май т. г. Моля г. докладчика да докладва.

Докладчикъ А. Кипровъ: Г. г. народни прѣдставители! Допълнителни избори станаха на 27 май. Въ I-та Софийска селска избирателна околия, г. Григоръ Коцевъ е получилъ 3.601 гласа и зелениятъ цвѣтъ — 889. Никакви контестації не е имало.

Провѣрочната комисия ме натовари да ходатайствувамъ да се утвърди изборътъ на г. Григоръ Коцевъ.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Тѣй като никой не иска думата по избора станалъ въ I-та Софийска селска избирателна околия, ще дамъ на гласуване. Които г. г. народни прѣдставители приематъ да се утвърди изборътъ станалъ въ тази околия, въ която е избранъ г. Григоръ Коцевъ, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ А. Кипровъ: Първа Софийска градска избирателна околия. Г. Янка Сакжзовъ, кандидатъ на червената листа, е получилъ 1.121 гласа, зелената листа — 1.070 гласа. Разликата е само 51 гласъ. Контестація е подадена отъ 45 души избиратели.

Провѣрочната комисия, като прочете контестацията, намѣри избора за редовенъ и ме натовари да ходатайствувамъ прѣдъ васъ да се утвърди изборътъ на г. Янка Сакжзовъ.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Тѣй като никой не иска думата, ще положа на гласуване. Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни да се утвърди изборътъ на г. Янка Сакжзовъ, избранъ въ I-та Софийска градска избирателна околия, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Слѣдующата точка отъ дневния редъ е отговоръ отъ г. г. министритъ на запитванията на г. г. народнитъ прѣдставители.

Такива сж постѣжили досега четири, двѣ отъ които се отнасятъ до въпроса за наложена цензура на печата. Отъ останалитъ едното е отъ г. Константинова, отправено къмъ г. министра на желѣзницитъ, а другото бѣше, ми се струва, отъ г. Шиварова, което ще остане подиръ празницитъ, съ съгласието на г. запитвача.

*) Вижъ стр. стр. 186—189.

№ по редъ	Параграфъ на бюджета за 1912 г.	Наименование на разходите	Разрѣшени кредити съ бюджета за 1912 г.	Искать се допълнителни кредити
По Върховното правителство.				
1	7	Пътни пари на народнитѣ прѣдставители	15.000	4.000
2	13	Отопление и освѣтление	13.000	1.500
3	14	Печатане стенографски дневници и други издания на Народното събрание, разни законопроекти, прѣдложения и канцеларски книжа: бланки, пликове и др.	70.000	15.000
4	20	Отопление и освѣтление	3.000	800
Всичко по Върховното правителство . .			101.000	20.800
По Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията.				
1	11	Канцеларски потребности, писма, телеграми, телефонни абонаменти, печатане бланки и регистри и всякакви канцеларски нужди на министерството, легациитѣ, консулствата и мюфтийствата	95.000	20.000
2	19	Помощи, отпуснати отъ легациитѣ и консулствата на бѣдни българи и български подданици за завръщането имъ въ България (VI и I постановления на Министерския съветъ отъ 1 и 8 октомврий 1912 г., протоколи № № 129 и 138)	15.000	20.000
Всичко по Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията . .			110.000	40.000
По Министерството на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве.				
1	26	Пътни и дневни пари за командировки по служебни дѣла и прѣмѣстване чиновници и служаци. За командировки на полицейски стражари извънъ окръга и за прѣвозването имъ по желѣзници и параходи по служба. Пътни и дневни пари на членоветѣ, които споредъ избирателния законъ взематъ участие въ избирателни бѣра, също и на частни лица, командировани отъ министерството и подвѣдомственитѣ му учрѣждения	110.000	200.000
Всичко по Министерството на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве . .			110.000	200.000
По Министерството на финанситѣ.				
1	37	За довършване завеждането на основнитѣ данѣчни книги за периода 1911—1915 г. заедно съ разноситѣ отопление, освѣтление, канцеларски потребности и пр.	200.000	10.000
Всичко по Министерството на финанситѣ . .			200.000	10.000
По Министерството на желѣзницитѣ, пошитѣ и телефонитѣ.				
А. Главна дирекция на желѣзницитѣ и пристанищата.				
1	12	Километрическо възнаграждение и за прѣнощуване на прѣвозния персоналъ по движението	315.000	50.000
2	13	Маневрени пари на станционния персоналъ (маневристѣ и стрѣлочници) за извършване маневритѣ въ по-големитѣ гари	50.000	30.000
3	31	Километрически и икономически премии и прѣнощувания на тракционния персоналъ и работницитѣ отъ работилницитѣ и депата	420.000	75.000
4	36	Печатани образци и разни книжа, билети, тарифи, товарителници и разписания	260.000	150.000
5	38	Пътни и дневни пари за командировки по служебни работи на длѣжностни и частни лица (на послѣднитѣ по опредѣление на Министерския съветъ)	80.000	40.000
Всичко по Главната дирекция на желѣзницитѣ и пристанищата . .			1.125.000	345.000

П о ж о и п р и ч и н и с е и с к а к р е д и т њ т њ

Разрѣшениятъ кредитъ за 1912 г. е недостигналъ, понеже частъ отъ сумата 15.000 л. е изразходвана за пѣтни пари на г. г. народнитѣ прѣдставители, по случай I-та извънредна сесия на XV-то обикновено Народно събрание. Кредитътъ е недостатъченъ, поради изразхвданата повече електрическа енергия. Кредитътъ е нуженъ, за да се изплатятъ прѣдставенитѣ отъ Държавната печатница смѣтки и за това, което ще се печата прѣзъ декемврий 1912 г.

Поради честитѣ засѣдания на Министерския съвѣтъ, вслѣдствие на извънреднитѣ събития, които приживѣва страната, разрѣшениятъ кредитъ се оказа недостатъченъ.

Разрѣшениятъ въ бюджета кредитъ 95.000 л. е недостигналъ главно, поради усилената кореспонденция (телеграфна и телефонна), която прѣдизвика новото положение отъ 17 септемврий н. г.

Кредитътъ отъ 20.000 л. се иска, за да се даде възможностъ на намиращитѣ се въ странство българи и български подданици да си дойдатъ и се явятъ въ войсковитѣ части (VI и I постановления на Министерския съвѣтъ отъ 1 и 8 октвмврий т. г., протоколи № № 129 и 138).

Исканиятъ кредитъ отъ 200.000 л. е прѣдизвиканъ отъ нуждата да се командироваатъ масово чиновници и служащи по вѣдомството на Министерството на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве въ новозаетитѣ земи, съ цѣлъ да се въдвори бързо редътъ въ тия земи.

Разрѣшениятъ въ бюджета кредитъ 200.000 л. се оказа недостатъченъ, вслѣдствие невъзможността да се прѣдвидятъ съ точностъ разходите, които се изплащатъ отъ тоя кредитъ.

Разрѣшенитѣ кредити сж се явили недостатъчни да покриятъ станалитѣ разходи, поради обстоятелството, че циркулацията на влаковетѣ по желѣзнопѣжнитѣ линии прѣзъ послѣднитѣ мѣсеци е почти удвоено, а отъ това сж увеличени и разходите, изброени въ тия параграфи.

Исканиятъ кредитъ отъ 150.000 л. е нуженъ, за да се изплатятъ печатанитѣ нѣколко пѣти прѣзъ настоящата година тарифа, товарителници, разписания и пр.

Вслѣдствие заемането на желѣзницитѣ въ освободенитѣ земи, сж командироваани голѣмо число чиновници отъ желѣзнопѣжната администрация, за да се възстановятъ съобщенията по желѣзницитѣ въ Македония и Одринско. По тия причини недостигна и кредитътъ, разрѣшенъ за изплащане пѣтни и дневни пари за командировки по служебни работи.

№ по редъ	Параграфъ на бюджета за 1912 г.	Наименование на разходите	Разрѣшени кредити съ бюджета за 1912 г.	Искать се допълнителни кредити
В. Главна дирекция на почитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ.				
Съгласно I-то постановление на Министерския съветъ отъ 15 ноемврий 1912 г., протоколъ № 179, за 2-мѣсечна заплата и възнаграждение на чиновнитѣ и служащитѣ по вѣдомството на почитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ, както слѣдва:				
1	64	Заплата на личния съставъ при телеграфопощенскитѣ и телефонни станции и подвижнитѣ пощенски писалища, а именно:		
			Годишна заплата единому	На исплати за 2 мѣсеца
		3 чиновници отъ IV класъ	3.900	1.950
		5 " " V "	3.420	2.850
		4 " " VI "	2.880	1.920
		10 " " VII "	2.640	4.400
		10 " " VIII "	2.400	4.000
		10 " " IX "	2.040	3.400
		100 служащи отъ 3 разредъ	1.200	20.000
		50 " " 5 "	900	7.500
		50 " " 6 "	720	6.000
			3.965.760	52.020
2	65	Възнаграждение на ученицитѣ при Главната дирекция и телеграфопощенскитѣ и телефонни станции	50.000	12.000
3	80	Пятни и дневни пари	50.000	50.000
4	87	Възнаграждение, съ дневна заплата най-много до 3 л., на врѣмenni служащи и за врѣменно наети лица, замѣстници на раздавачитѣ и междуселскитѣ куриери	60.000	15.000
5	—	За изплащане доставенитѣ два бързоработящи Wheatstone-ови телеграфни апарати, за инсталирането на сѣтитѣ въ Варна и за възнаграждение на руски чиновници, командировани да работятъ съ сѣтитѣ апарати (III-то постановление на Министерския съветъ отъ 2 ноемврий 1912 г., протоколъ № 166)	—	23.080
Всичко по Главната дирекция на почитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ . .			4.125.760	152.060
Всичко по Министерството на желѣзницитѣ, почитѣ и телеграфитѣ . .			5.250.760	497.050
А всичко . .			5.771.760	767.850

Г. Шиваровъ: Ако г. министърътъ е готовъ да отговори сега, азъ съмъ готовъ да развия интерпелацията си.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Настоявате ли?

Г. Шиваровъ: Не настоявамъ, но казвамъ ако е готовъ.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Слѣдователно, ще започнемъ съ запитванията относително положението, създадено чрезъ налагане на цензура върху печата. Първиятъ, който е направилъ такова запитване, е харманлийскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Иванъ Минчевъ, вториятъ е пловдивскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Михаилъ Таковъ.

Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ А. Людскановъ: Както помните, снощи при нареждане на дневния редъ моятъ другаръ отъ финанситѣ помоли г. г. народнитѣ прѣдставители

да иматъ прѣдъ видъ, че тази интерпелация, макаръ насрочена за разглеждане, понеже нашиятъ другаръ отъ правосъдието, подъ чието прѣмо вѣдомство е печатътъ, бѣше боленъ, неразположенъ по-право, като разчитаме утрѣ да оздравѣе, молиме Народното събрание да има прѣдъ видъ и това. На всѣки случай, ако не оздравѣе до утрѣ, то ние, другитѣ членове на правителството, ще отговоримъ. Затова молимъ Народното събрание заедно съ запитвачитѣ да се съгласи това запитване да се отложи за утрѣ.

Обаждаатъ се: Прието.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Тѣй като г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи, поради отсъствието на г. министра на правосъдието, моли да се отложи отговорътъ на запитването по печата за утрѣ, азъ ще консултирамъ Народното събрание, да-ли, е съгласно да се отложи отговорътъ за утрѣ, като се впише въ дневния редъ. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които сж съгласни, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събраието приема.

По кои причини се иска кредитът

Бързото възстановяване на телеграфопощенските съобщения въ Македония и Одринско наложи да се командирова на първо време чиновници въ Македония и Одринско, а отпослѣ се назначиха нови чиновници и служещи, вслѣдствие на което разрѣшенитѣ кредити въ бюжета за 1912 г. се оказаха недостатъчни и стана нужда да се усилят (I постановление на Министерския съветъ, взето въ засѣданието му отъ 15 ноември т. г., протоколъ № 179).

За бързото прѣдаване телеграмитѣ по кабела Варна—Севастополъ въ послѣднитѣ два мѣсеца, стана нужда да се доставятъ въ Варна два специални Wheatston-ови телеграфни апарати и да се ангажиратъ да работятъ съ тия апарати чиновници отъ руската администрация.

Въ бюжета за 1912 г. кредити за подобни разходи не сѣ прѣвидени, за това стана нужда да се поиска специаленъ кредитъ (III постановление на Министерския съветъ, взето въ засѣданието му отъ 2 ноември т. г. протоколъ № 166).

Остава запитването на г. Никола Константиновъ къмъ г. министра на желѣзницитѣ.

Г. Константиновъ тукъ ли е?

Д-ръ Х. Мутафовъ: Тукъ е, извикаха го вънка.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Тѣй като г. запитвачтъ отсъствува, минаваме на слѣдующата точка отъ дневния редъ: въпросътъ за избиране комисия по управлението на държавнитѣ и гарантиранитѣ отъ държавата дългове.

Съгласно чл. чл. 8 и 9 на тоя законъ, комисията за контролиране държавнитѣ дългове се състои отъ четирма народни прѣдставители, отъ които двама избрани отъ меншеството на Народното събрание и двама избрани отъ пленума на Народното събрание. Ще ви прочета, г-да, текста на членовѣтѣ: (Чете) „Чл. 8. Всички служебни дѣйствия на управлението на държавнитѣ и на гарантиранитѣ отъ държавата дългове, по възложенитѣ му съ настоящия законъ работи, се контролиратъ непрѣкъснато отъ Народното събрание чрезъ една комисия, състояща отъ четири

народни прѣдставители и отъ прѣдседателя на Върховната смѣтна палата. — „Чл. 9. Четирмата членове на контролната комисия — народни прѣдставители — се избиратъ отъ Народното събрание, за всѣки законодателенъ периодъ. Отъ тѣхъ двамата трѣбва да изхождатъ отъ малцинството и се избиратъ само отъ него“.

Слѣдователно, по силата на чл. 9 прѣдседателството покани прѣдставителитѣ, принадлежащи къмъ меншеството, да опрѣдѣлятъ двама свои членове, които по право тѣ трѣбва да опрѣдѣлятъ. Въ резултатъ на частното засѣдание на меншеството се оказа, че съ абсолютно болшинство сѣ опрѣдѣлили г. г. д-ръ Василъ Радославовъ и д-ръ Никола Генадиевъ, които, прочее, оставатъ като членове на тая комисия, по силата на гласуването на меншеството.

Остналитѣ двама членове ще трѣбва да се опрѣдѣлятъ отъ пленума. Първиятъ въпросъ, който трѣбва да се разрѣши, г-да, е, дали чрезъ тайно гласоподаване или чрезъ явно трѣбва да стане избирането имъ.

Отъ болшинството: Съ явно.

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни избирането на тия членове да стане чрезъ явно гласоподаване, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Споредъ практиката, при явното гласоподаване винаги прѣдседателството е прѣдлагало прѣдставителитѣ. Прѣдседателството прѣдлага за членове на комисията г. г. Петко Теодоровъ и д-ръ Константинъ Списаревски. Които г. г. народни прѣдставители приематъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Шеста точка отъ дневния редъ е второ четене на законопроекта за пжтнитѣ и дневнитѣ пари на командированитѣ чиновници, служащи, работници и частни лица на служба въ новоосвободенитѣ земи и на ония граждански чиновници и служащи въ войската и по военното вѣдомство.

Моля г. докладчика да докладва законопроекта.

Докладчикъ В. п. Николовъ: (Чете)

„З К Ъ

за пжтнитѣ и дневнитѣ пари на командированитѣ чиновници, служащи, работници и частни лица на служба въ новоосвободенитѣ земи и на ония граждански чиновници и служащи въ войската и по военното вѣдомство.“

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ заглавието на законопроекта тѣй, както се прочете, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ В. п. Николовъ: (Чете)

„Чл. 1. Командированитѣ въ новоосвободенитѣ земи чиновници, служащи и работници на служба получаватъ дневни въ размѣръ на $\frac{2}{3}$ върху заплатата за длъжността, която лицето изпълнява.“

Понеже когато нѣкой чиновникъ промѣни мѣстожителството си принуденъ е да прави извънредни разходи и понеже сега при скжпотията на живота и оскждността на срѣдства, като отиде въ новоосвободенитѣ земи, ще срѣшне по-голѣми затруднения по липса на срѣдства за прѣхрана, събѣстни припаси и други, затова се прѣдвижда едно увеличение на дневнитѣ пари на $\frac{2}{3}$ върху заплатата на лицето, което изпълнява известна длъжностъ. Естествено е, че тѣзи лица иматъ право на по-голѣми дневни пари, отколкото въ нормално врѣме.

Комисията остави члена тѣй, както е редактиранъ въ проекта.

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Има думата пловдивскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Михайлъ Ташевъ.

М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Азъ бихъ попиталъ г. министра, не съзира ли той известна несъвмѣстимостъ между сега сжществуващия законъ за чиновницитѣ и този, който сега гласуваме. Защото ако по сега сжществуващия законъ вне командироване единъ чиновникъ въ старото царство, напр. до Мустафа-паша, отсамъ границата, ще получи дневни пари въ размѣръ двѣ пети отъ заплатата; ако го командироваха само на два километра отвждъ старата граница, той ще получи двѣ трети. Струва ми се, че такава антиномия въ едно и сжщо законодателство не бива да се допуска. Азъ разбирамъ, че животътъ е тежъкъ, скжпъ, но ако този животъ е скжпъ за едни, скжпъ е и за други. Ето защо, менѣ ми се струва, ще бжде добръ, ако г. ми-

нистерътъ на вътрѣшнитѣ работи се съгласи, щото тия дневни пари да се унифициратъ за всички държавни служители. Не бива единъ държавенъ служител въ прѣдѣлитѣ на царството да получава едни дневни пари — $\frac{2}{3}$, а само като прѣскачи границата и отиде въ с. Татарлий или Буюкъ-Дервенъ, да получи $\frac{2}{3}$. Разликата между $\frac{2}{3}$ и $\frac{2}{3}$ е доста значителна, за да създаде известна несъвмѣстимостъ между двѣ законоположения. Ако г. министърътъ намира, че трѣбва да се увеличатъ дневнитѣ пари, нека каже: изобщо дневнитѣ пари за чиновницитѣ, въ случай на командировка, се равняватъ на $\frac{2}{3}$ отъ заплатата имъ въ старото или новото царство. Нѣма царство старо или ново, а има прѣдѣли на българската държава. Ние считаме, че днесъ прѣдѣлитѣ сж дотамъ, докждѣто нашето правителство счита, че трѣбва да си простре властятъ. Този принципъ не е новъ и нѣма ние да го установяваме, защото той е установенъ отъ единъ вѣкъ насамъ и съставлява начало на международното право. Наполеонъ I, когато го попитали, какво ще стане съ териториитѣ, които той заема, той казалъ: „Là, où est le drapeau français, là est la France — тамъ, дѣто е французкото знаме, тамъ е Франция“. И дотогава, докогато българското знаме ще се развѣва въ сега завладѣнитѣ територии, дотогава тамъ ще бжде България; послѣ ще видимъ какво ще стане. Ние ще третираме тая земя като българска държава и така я третираме. Гласувахме вчера бюджета и нека се поздравимъ, че иммахме ние най-голѣмото щастие първи да гласуваме бюджета на новоосвободенитѣ наши провинции и като подчертавамъ тия думи „наши провинции“ има известно значение — дали сме увеличили нашата територия или не.

И така, азъ считамъ, че ние сме си въ нашето царство и, слѣдователно, два закона въ една и сжща държава, противорѣчащи единъ на други, не бива да правимъ и не бива счетоводителитѣ да гледатъ по картата дали си прѣминалъ Мустафа-паша или си въ Търново-Сейменъ и съобразно съ това да даватъ дневни пари по стария законъ или по новия. Основната ми мисль, която искамъ да се разбере, е, че ще имаме за една и сжща държава, двѣ различни норми. По бюджета, който вчера гласувахме, заплатитѣ на първостепеннитѣ окржжни управители въ старото и новото царство сж едни; заплатитѣ на околийскитѣ началници въ старото и новото царство сжщо сж едни; така ще бжде и съ тѣхнитѣ дневни пари. Ето защо, казвамъ, нека ги изравнимъ. Ако искате съ законъ да увеличимъ дневнитѣ пари, да ги увеличимъ. Но менѣ ми се струва, че днесъ не му е врѣмето да увеличаваме повече отъ нинѣ сжществуващитѣ норми въ нашия законъ. Засега, ако памятьта не ме лѣже, дневнитѣ пари сж $\frac{2}{3}$ отъ заплатата — г. министърътъ ще ме поправи, азъ ще му бжда благодаренъ; но, казвамъ, мисля, че чл. 24 отъ закона за чиновницитѣ прѣдвижда $\frac{2}{3}$ за вътрѣ въ България; а когато чиновникътъ ще излиза вънъ отъ територията, въ странство, вече е по смѣтка. Ще бжде добръ да остане тарифътъ, както въ сега сжществуващия законъ, $\frac{2}{3}$, толкова повече, г. г. прѣдставители, че и този законъ — г. министърътъ ще се съгласи съ мене — е врѣмененъ.

Докладчикъ В. п. Николовъ: Има специаленъ членъ за дневни пари до $\frac{1}{2}$ отъ заплатата.

М. Такевъ: Има и друго да кажа. То е единъ специаленъ законъ, който ще прѣстане да сжществува отъ момента, когато ще се опрѣдѣли точно нашата граница. Но азъ отсега заявявамъ: тамъ докждѣто се простира нашата властъ, тамъ докждѣто нашиятъ кабинетъ ще издава заповѣди —

както днесъ четохъ заповѣдта, която е издалъ македонскиятъ губернаторъ — и удивително ми бѣше, че столицата на Македония ще се прѣнесе отъ Солунъ въ Сѣресъ, но както и да е, четохъ неговата заповѣдъ: прави апелъ къмъ македонскитѣ подданици да бждатъ вѣрни на закона — тамъ където се простира, казвамъ, неговата властъ, законитѣ трѣбва еднакво да дѣйствуватъ. Но азъ казвамъ, този законъ е вѣремененъ и ще трѣбва прѣзъ февруарий да го измѣнимъ. Има друго нѣщо, което улеснява г. министра. И да иска единъ чиновникъ да отиде въ Лозенградъ, напр. той не може, освѣнъ да пътува съ държавни сръдства; защото вие не можете да намѣрите да си пазарите файтонъ или кола — всичко е въ ржцѣтъ на военнитѣ власти. Азъ разбирамъ, че този, който ще трѣгне отъ тукъ, ще му се държи смѣтка, да ли ще пътува съ воененъ прѣвозъ, или на своя смѣтка. Но такива субтилни дѣления сж трудни. На много мѣста нашитѣ чиновници ще пътуватъ съ казионни сръдства. Има военни тренове тамъ, където нѣма пасажерски. Отъ Кабачъ-къой, дѣто се намира ядрото на нашата армия, да кажемъ до Черкезъ-къой или Синекли, циркулиратъ само военни тренове. Чиновникътъ тамъ ще пътува съ воененъ тренъ и пари нѣма да плаща.

Затуй казвамъ, нека си остане старата норма $\frac{2}{3}$, каквато бѣше за тукашнитѣ чиновници. И още единъ пътъ подчертавамъ, че въ новитѣ или старитѣ граници бѣлгарската държава ще се управлява съ едни и сжици закони. Тѣ сж добри; вѣрвамъ, както бѣха добри за нашия народъ, ще бждатъ добри и тамъ и нѣма да има чиновници фаворизирани, че нѣкой, като билъ прѣстѣпилъ нѣколко километра повече въ новитѣ граници на бѣлгарското царство, да му се плащатъ повече дневни.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ А. Людскановъ: Съжелявамъ, че трѣбва да направя една бѣлѣжка на г. Такева. Той разбира, че ние не сме на второ четене, а сме на първо четене. И отвори дебати по цѣлия законопроектъ, като се докосна до чл. чл. 1, 4, 5. Вижда се, че не е чельъ г. Такевъ напълно законопроекта, затова прави така. Този законъ, който прѣдставямъ на почитаемото Народно събрание, е вѣремененъ, ад hoc съ сила до 1 февруарий, надѣвайки се да можемъ дотогава окончателно да наредимъ администрацията. Обаче всички, и отъ лѣвица и отъ дѣсница, прѣпоръчаха да изпратимъ по възможностъ по-добри чиновници, да ги изберемъ, за да прѣдставляватъ България по-достойно и да отидатъ тамъ съ всичкото велелѣние на властта. Ако желаете това, трѣбва да приемете законопроекта. Нѣщо повече даже, моята първоначална идея бѣше да дадемъ на вѣременно командированитѣ чиновници, които ще бждатъ избрани отъ най-добритѣ и които, може-би, нѣма да останатъ окончателно въ Македония и Одринско, до 1 февруарий, за когато вие вчера гласувахте бюджета, да дадемъ двойни заплати, толкова повече, че споредъ сегашното положение, като вземемъ по-опитнитѣ чиновници, да ги пратимъ, тѣ нѣматъ цѣлата си заплата — и като отидатъ съ такива оскъдни сръдства, тѣ ще бждуватъ и ще оставятъ своитѣ сѣмейства тукъ въ къщи безъ сръдства. Какъ тогава да имъ дадемъ само $\frac{2}{3}$ отъ заплатитѣ имъ дневни?

Но има и друго нѣщо. Ние не бихме били прави и по закона. Нѣма да се повръщамъ на въпроса, който снощи окончателно изчерпахме и който днесъ г. Такевъ наново повдига, като цитира какво ка-

залъ Наполеонъ I прѣди единъ вѣкъ. Снощи имаме честта да се постареемъ съ другаритѣ си да ви докажемъ, че положението на новоосвободенитѣ земи не е още окончателно рѣшено и не може да се смѣтатъ още като територия на царството. Да се връщамъ ли пакъ къмъ Хагската конвенция, да ви казвамъ ли, че тамъ имаме вѣременна засега оккупация, че нашитѣ закони не могатъ да иматъ тамъ пълно приложение и че каквото нареди главнокомандующиятъ, то ще има сила на законъ? Нѣма защо да се повръщамъ наново да отварямъ приключени дебати, па и не му е тукъ мѣстото. Въ моя докладъ, ако г. Такевъ го е чельъ, ще види, че азъ се намирамъ прѣдъ едно затруднение. Азъ командировамъ тия чиновници задъ граница, защото, докогато не послѣдва миръ съ Турция и докогато не получимъ титулъ, по който ще владѣемъ тия земи, като наши собствени земи, дотогава тѣ ще се считатъ по международното право като вѣнъ отъ нашата територия. Наистина, управлението е отъ насъ, но е като на една чужда територия. И на основание на закона за пѣтнитѣ и дневни, който е въ сила у насъ — чл. 33 — всѣки чиновникъ командированъ, ако не приеме законопроекта, ще има право да иска онуй, което прѣдвижда законътъ за задгранична командировка, а тѣ сж много голѣми дневни. Позволете ми да обоснова моето положение. Да вземемъ околийски началникъ отъ II степенъ, който получава 3.000 л. Той, ако приемъ да получава по $\frac{2}{3}$ отъ заплатата си, би получилъ 3.33 л. дневни. Съ 3.33 л. единъ околийски началникъ, който трѣбва да прѣдставлява цѣлата администрация тамъ съ всичкитѣ ѣ проявления, не може да живѣе; ще приемете, че 3.33 л. сж толкова нищожни, такава малка сума, цѣто той не може да се задоволи. Обаче, ако би се позовалъ на закона за задграничнитѣ командировки, и всѣки сждъ би му далъ това право, той ще получи по 35 л. на день за първитѣ 10 дни, за вторитѣ 10 по 30 л., а за останалитѣ — по 20 л. Туй е положението му на законно основание. Азъ намирамъ, че 35 л. да му даваме на день, вѣнъ отъ неговата заплата, е твърдѣ много. Бѣхъ се спрѣлъ първоначално на двойната заплата — т. е. по 8.33 л. Понеже остава жена, дѣца и къща и отива да прѣдставлява правителството тамъ, азъ мислѣхъ, че е справедливо да му дадемъ дневно по 8.33 л. Но въобще намѣри се, че е твърдѣ много, и рѣшихме да бжде $\frac{2}{3}$ отъ заплатата. И въ моя докладъ до почитаемото Народно събрание азъ изтъквамъ: „Тия командировки не може да се считатъ за задгранични, но не сж и вътрѣшни“. Докогато, повтарямъ, не се рѣши съ единъ международенъ актъ, или съ единъ миръ между насъ и Турция, че тия земи се присѣдиняватъ къмъ царството, тѣ се считатъ, че още не сж наши. За да се избѣгне туй неопрѣдѣлено положение, азъ внесохъ този законопроектъ.

Като имате прѣдъ видъ, пакъ повтарямъ, вашитѣ наставления, които давахте вчера и другъ пътъ на мене, да изпращамъ тамъ най-добритѣ чиновници, да се мѣча да подбирамъ по-добъръ персоналъ — дайте му възможностъ да живѣе, както трѣбва. Ако дадете на единъ околийски началникъ 3.33 л. или на единъ второстепененъ окръженъ управителъ 7.30 л., тѣ ще бждатъ въ едно нещастно положение. Ето защо моля, безъ повече дебатирания, да приемете това, което прѣдлагамъ. Този законъ е само до 1 февруарий, значи ще се дадатъ дневни за мѣсецъ и половина. Азъ мисля, че Народното събрание нѣма да се сжпи, а ще приеме законопроекта тѣй, както е прѣдложенъ отъ мене.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата пловдивскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Михаилъ Такевъ само за пояснение.

М. Такевъ: Да.

Г. г. прѣдставители! Менѣ ми правѣше странно впечатление още вчера начинътъ на водене дебати отъ червената маса. Докогато се стараемъ отъ лѣвицата да бъдемъ доста внимателни, да си прѣдпазваме устата, да бъдемъ доста снизходителни, за да не сгъстваме атмосферата, ние получаваме отъ червената маса такива изрази: „Пустословия, празнословия“ или, както днесъ г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи каза: „Не сте чели закона“. Добръ би било, г. г. министритѣ въ това врѣме да не сгъстватъ атмосферата. Народнитѣ прѣдставители сж чели закона, тѣ знаятъ законитѣ на България, а особено г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи знае, че тѣзи, които говорятъ отъ тази трибуна, не сж отъ днесъ народни прѣдставители, а сж толкова стари въ парламентарната дѣйност на българския парламентъ, колкото и той. Ето защо, азъ бихъ молилъ да не сгъстваме атмосферата, а спокойно, съ взаимни уважения, да дебатирате повдигнатитѣ въпроси.

Сега на прѣдмета. Г. министърътъ ни казва: „Ние, пишемъ законъ за задъ граница, ама не е и чужбина“. Наистина, и вчера ми правѣше впечатление, и днесъ ми прави впечатление, какъвъ е този хермафродитъ — нито е чужбина, нито е наше.

Министъръ А. Людскановъ: Врѣменна окупация.

М. Такевъ: Имайте търпѣние, ще чуете каква е. Знаемъ, че е окупирана; това знае и послѣдниятъ редникъ и послѣдниятъ кашаваръ, а не да го не знае единъ депутатъ. Не е тамъ въпросътъ. Била окупирана провинция. Каква нова идея. Ако тази провинция е чужбина, е задъ граница, веднага си задавамъ въпроса: какъ вдигнахте рѣка единодушно вчера за бюджета на тази чужбина. Гласувахме четири окръжни управители, толкова околийски началници, толкова полицейски пристави — 7 милиона и толкова лева. Отъ двѣтъ едно: или тази провинция врѣменно сме окупирали, както казваше г. Теодоровъ, и тя ще се управлява *in spe*, съ кредити *in spe*, които ще отгупа камарата за управление *in spe*, или тази земя я считаме ние, ако щете, още *ad referendum* за наша и управлението ѝ като наше. Ние я считаме като наша и я управляваме като наша страна, та докдѣ ще дойдатъ тия граници, то е другъ въпросъ. Азъ знаа междупрочемъ отъ устата на г. Теодорова, че тамъ дѣто се е лѣло кръвъ, ще бѣде българско и за туй се надѣвамъ, па и г. Теодоровъ го каза, че нашиятъ *titre juridique*, е напата кръвъ.

Да дойдемъ на сжщността и да ви приведа веднага примѣри. Ако отидете до Търново-Сейментъ, ще получите по стария законъ, ако прѣскачите Търново-Сейментъ и отидете до Мустафа-наша, ще получите по новия законъ. Ето кое ме шокира мене. Г. министърътъ даде обяснения, намѣрва ги парламентътъ умѣстни, ще гласува закона; намѣри ли, че въ една страна не може да сжществуватъ два противорѣчущи закони, ще послуша стария законодатель и ще даде $\frac{2}{5}$ — нѣма защо да се оскърбяваме. Такива врѣмenni наредби до 1 февруарий сж опасни работи и тѣ не само че внасятъ пертурбация въ нашето смѣтководство и поощряватъ апатитѣ, но нѣма смисълъ въ една правова държава да имаме закони споредъ това, да-ли сме отгупили или отсамъ Мустафа-наша. Ето защо това, което казваше г. министърътъ: като отиде единъ околийски началникъ, може-ли да живѣе тамъ, съ дневнитѣ, които му дава законътъ, нѣмаше нужда да се казва отъ него. Споредъ стария законъ му се даватъ $\frac{1}{15}$; г. министърътъ му дава сега $\frac{10}{15}$, и му дава, да кажемъ, 5 л. Това сж дневни пари,

но той има и заплата отгорѣ. Истина е, че може да не остане вѣчно тамъ или за дълго врѣме, то е другъ въпросъ, но единъ пътъ вие искате да напишете законъ, който да опрѣдѣля заплата, дневнитѣ и пѣтнитѣ, за една и сжща земя, вие не можете да правите тия различия. Ако това бѣше право, още по-право е онова, което каза по-рано г. министърътъ, именно единъ окръженъ управител, когото ще пратите отъ тукъ въ Родосто, защо да получава сжщата заплата, каквато ще получава търновскитѣ, който си има ниви, ливади, градини и сѣмейството му е при него? Той отива на ново мѣсто, дайте му по-голяма заплата. Но вие му давате сжщата заплата, а казвате, ще му дадемъ да получи повече дневни пари, защото го считаме за командированъ. Ето тукъ именно азъ намирамъ противорѣчието въ закона. Или вие въ всѣко отношение ще считате, че това е чужбина и съответствено съ това ще давате заплата, пѣтнитѣ и дневнитѣ, или еднакво ще имъ давате съобразно съ сжществуващия законъ. Закона го четохме, и понеже знаехме и знаемъ, че въ такава една страна, каквато е нашата, не бива да сжществува такава антиномия, затуй, казваме, не бива това да става. Толкозъ повече, че у менъ имаше — забравихъ да я взема — прокламация на Негово Величество Царя, нашиятъ главнокомандующъ, съ която се обръща къмъ населението въ земитѣ, въ които днесъ стои българската армия, и въ която прокламация изрично се казва, че законитѣ на нашата страна — наистина той ограничава кои закони, военно-наказателнитѣ — сж въ сила и мѣстното население ще отговаря по тѣхъ. макаръ и да не ги знае. То е една прокламация, но както вчера се каза, указитѣ и прокламациитѣ на държавния глава иматъ значението на законодателни актове. Главнокомандующиятъ — да не кажемъ държавниятъ глава — дѣйствува тамъ и казва: „Вие сте тукъ мои подданици и ще се подчинявате на моитѣ закони“, а г. губернаторътъ въ Македония изрично казва въ своята прокламация къмъ македонското население така: „Вие трѣбва да бѣдете вѣрни подданици на българския държавенъ глава Негово Величество Царь Фердинандъ“. Вѣренъ подданикъ е само онзи, който живѣе въ територията, въ която доминира властта на този главнокомандующъ, на този държавенъ глава. Възможно е, тази прокламация да противорѣчи на Харската конвенция, за която ни говори г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи, че тѣзи жители не се считали подданици и не сж били длѣжни да даватъ клетва за вѣрност, но се подчиняватъ само на военнитѣ власти. Гражданството не дава клетва; ония държави, въ които се дава, сж съ другъ строй. Но, казвамъ ви, че прокламацията на нашиятъ губернатори, които сж тамъ прѣдставители на държавната власт, наричатъ мѣстното население подданици на българската държава, значи третиратъ тази територия като неотемлима частъ отъ Българското царство. Тогава съчетете, г. министре, тѣзи разпорѣждания на вашитѣ органи, за които носите безусловна отговорност. Нѣма да хванемъ генералъ X или Y и да го теглимъ подъ отговорностъ, а ще теглимъ министерството. Така е днесъ положението — ще отговаряте. И г. Теодоровъ бѣше по-правъ, когато казваше: „Ще носимъ отговорностъ“, отколкото г. Людскановъ, който казваше: „Не ще отговаряме“.

Но да оставимъ тѣзи работи настрана. Вие виждате колко противорѣчущи въпроси се явяватъ на сцената. И всичко това ми дава право да кажа на г. г. министритѣ: дайте да гласуваме закони еднакви за тукъ и за тамъ, или по-право, дайте, въ кръга на възможността, да се приложатъ законитѣ на нашата страна и въ разширенитѣ нейни прѣдѣли.

Така щото, като заключавамъ още единъ път, за да не съжстяваме атмосферата въ това Народно събрание, моля г. г. министритъ да бждатъ внимателни и въжливни къмъ депутатитъ, както съмъ азъ, и убждень съмъ, че на 15-то число всичката работа, която ни прѣдстои, ще я гласуваме съ онѣзи забѣлѣжки, които се считаме за дължни да направимъ и ще си отидемъ, за да дойдемъ съ нови сили и нова енергия, може-би при по-избистрено положение, за да продължимъ законодателната дѣйностъ, за да дойдемъ на помощъ да управляватъ великата България, както досега сте управлявали малкото Българско царство.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитъ работи.

Министъръ А. Людскановъ: Г. г. народни прѣдставители! Вие сте свидѣтели, че не ми е въ характера и възпитанието да оскърбявамъ нѣкого, но турете се въ положението ни, на насъ, които стоимъ на червената маса. Г. пловдивскиятъ народенъ прѣдставитель, току-що говорившия ораторъ, не намира въ никой законопроектъ добро, намира въ всички наши прѣдложения антиномия, противорѣчия на законитъ. Вие снощи го чухте да говори на трибуната цѣль часъ по въпроси, по които Народното събрание бѣше взело рѣшение и бѣше ги гласувало и днесъ пакъ се повръща съ цѣли часове върху тѣхъ сжжитъ. Като взема поводъ отъ единъ новъ законъ, захваща да повдига пакъ въпросъ, който вчера се дебатира три часа. Какъ да отговаряме тогава на единъ народенъ прѣдставитель, който иска ужъ да върви всичко гладко? Та ние сме, които най-малко желаемъ да належаваме тази атмосфера, защото ние най-много страдаме отъ това. Но турете се, г-да, на нашето мѣсто: става г. Такевъ, взема поводъ отъ единъ законопроектъ, който е вече обясненъ и разрѣшенъ снощи и казва: „Туй е антиномия“: какво можете да оговорите подиръ това, слѣдъ като въпросътъ бѣше разрѣшенъ снощи, слѣдъ като моятъ другаръ, министърътъ на финанситъ говори два пѣти, слѣдъ като и цѣлата лѣвица и азъ говорихме и се рѣши въпросътъ, че задъ границата на Мустафа-паша е окупация? Ние не сме събрани по този случай да даваме нови тълкувания и да правимъ нови законоположения. И въпрѣки всичко това, г. Такевъ взема думата по единъ законопроектъ, спира се на първия и втория членове, отива на шестия и говори за лицата, които се прѣвозватъ на държавни срдѣства, да не получаватъ пѣтнини пари, макаръ да не сме дошли до този членъ и го съпоставя съ другитъ членове. Ние сега не сме при общи разисквания, които минахме на първо четене, а разискваме законопроекта членъ по членъ. Защо е туренъ чл. 6 — да прощавате, че се повръщамъ пакъ да го обясня — защо е прѣвидено всичко това? Защото — това го знае г. Такевъ — като минете границата задъ Мустафа-паша, никой не може да намѣри кола, ще намѣрите само срдѣства за прѣвозъ, които сж само за военнитъ. Добрѣ, тукъ той се спира, за да докаже, че има антиномия и да ни прѣдстави, че не знаемъ какво прѣдлагаме и да почнемъ на второ четене дълги и широки дебати. И ако по нѣкой път, г-да, говоримъ нервно, то е, защото като-челъ нѣма добра воля за правилно разискване. Защо другъ народенъ прѣдставитель не прави това — да търси само антиномии, противорѣчия. Ето защо и ние нѣкой път можемъ да кажемъ нѣкоя дума повече.

Сега да дойдемъ на въпроса. Азъ ви обяснихъ, нѣма защо да се връщамъ. Виждамъ, че на г. Такева му прави впечатление, дѣто сме писали, че ако се мине единъ метъръ отъ границата на Мустафа-паша, ще се получатъ $\frac{2}{3}$ и ако се миналъ нѣ-

колко километра, пакъ ще се получатъ $\frac{2}{3}$. Не можемъ да установимъ друга норма. Законопроектътъ не се прави щито за до Мустафа-паша, нито за до Родосто, нито пъкъ се прави за до Солунъ. Единъжъ щомъ минешъ границата, нѣма друга норма, защото не можемъ да раздѣлимъ новитъ мѣста на зони — който отиде до Лозенградъ и Одринъ получава $\frac{2}{3}$, до Люле-Бургазъ $\frac{2}{3}$, до Родосто $\frac{2}{3}$ и т. н. Законътъ се прави така: минешъ ли единъжъ границата 1 м. или 100 км. — сѣ едно.

Та така, по този членъ г. Такевъ намира, че има антиномия. Нѣма никаква антиномия и законопроектътъ затова е направенъ така, за да не се ошети, пакъ повтарямъ, хазната. Ако не бѣхме го направили така, азъ трѣбваше да плащамъ по закона за чиновницитъ, а какво ще бѣде положението на командированитъ отвъдъ границата безъ този законъ? Питайте който обичате юристъ, и той ще ви каже, че ако днесъ отиде въ Македония, ще го смѣтатъ, че щомъ чиновникътъ е отишълъ задъ граница ще му плащатъ пѣтнини като задгранична командировка, напр. на околийския началникъ по 35 л. на денъ, а не по 5—6 л., както сега прѣдлагамъ. Ето цѣлата на законопроекта, и мисля, че достатъчно сме го обяснили, слѣдователно нѣма какви антиномии да търсимъ. Какво друго можехме да направимъ? А го направихме до 1 февруарий, докогато мислихме, че ще се сключи миръ и ще се нареди администрация.

Сега, че нѣкой си губернаторъ издалъ прокламация и призовавалъ мѣстнитъ жители къмъ вѣрно-подданничество, то е негова работа — не е наша. Народното събрание не може такива принципи да вмѣква въ законитъ — то ще се държи о законитъ на страната и о международнитъ постановления, които снощи се цитираха.

Моля г. г. народнитъ прѣдставители да приематъ този членъ тъй, както е приетъ отъ комисията.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 1 отъ законопроекта тъй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ В. п. Николовъ: (Чете)

„Чл. 2. Полицейскитъ стражари получаватъ дневни, равни на дневната заплата“.

Комисията сжщо остави този членъ безъ измѣнение, защото както е извѣстно, г. г. народни прѣдставители, стражаритъ и тукъ получаватъ една мизерна заплата, а като прибавите 10% намаление по вътрѣшния заемъ, ще получатъ една нищожна заплата. Тѣхъ ние ги пращаме въ окупираниитъ зони, където трѣбва да се носятъ по-прибрано, по-чистичко, за да правятъ впечатление, и като така, потрѣбни сж повече пари да разходваме за тѣхното държане и отъ друга страна за поддържане на сѣмействата имъ тукъ. Мисля, че всѣки ще разбере, че е належаще да имъ се дадатъ дневни пари въ размѣръ на тѣхната заплата.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитъ работи за пояснение.

Министъръ А. Людскановъ: Ако командировамъ единъ младши стражаръ, който тукъ въ София получава заплата 2-30 л. дневно — споредъ сжществующия законъ ще получава само 93 ст. на денъ. Азъ намѣрихъ, че да му дадемъ само 93 ст., е толкова нищожна сума, че ще го унижимъ и ще го туримъ въ много трудно положение. Това е за стотичинитъ стражари. Въ провинцията понеже получаватъ по-малко, ще получаватъ дневни 73 ст.,

а според законопроекта ще имъ даваме 1-80 л. Това е справедливо.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ чл. 2 на законопроекта тъй, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ В. п. Николовъ: (Чете)

„Чл. 3. Частнитѣ лица получаватъ дневни въ сѣщия размѣръ на заплата за длъжността, която изпълняватъ“.

Този чл. 3 се отнася до онази категория частни лица, които не сѣ чиновници назначени, но къмъ услугитѣ на които правителството е прибѣгнало за да услужатъ по разнитѣ вѣдомства съ известни специални назначения, специални длѣли. За да не се помисли, че ще има нѣкаква фаворизация, комисията прие, щото тѣзи лица да получаватъ, като дневни пари, само заплата, която тѣ би имали право да получаватъ, ако бѣха назначени на тази длъжностъ като титуляри. Значи, тѣ нѣма да получаватъ заплати, а само дневни въ размѣръ на заплата.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ чл. 3 тъй, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ В. п. Николовъ: (Чете)

„Чл. 4. Пѣтнитѣ се опрѣдѣлятъ съгласно чл. 36 отъ закона за чиновницитѣ“.

Норма, която и досега съществува, турена въ настоящия законъ само за пояснение. Въ нея нѣма никакво измѣнение и комисията я е приела тъй, какато е въ проекта.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Понеже никой не иска думата, ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ чл. 4 тъй, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ В. п. Николовъ: (Чете)

„Чл. 5. Настоящиятъ законъ се прилага отъ момента, когато помонатитѣ лица прѣминаватъ границата, и прѣстава да се прилага на 1 февруарий 1913 г.“

Този членъ, г. г. народни прѣдставители, е измѣненъ. Вмѣсто, както бѣше написанъ по-напрѣдъ: „Настоящиятъ законъ се прилага отъ момента, когато помонатитѣ лица прѣминаватъ границата, и прѣстава да се прилага на 1 февруарий 1913 г.“, комисията го измѣни така: „Настоящиятъ законъ се прилага отъ 17 септември 1912 г. и прѣстава да се прилага на 1 февруарий 1913 г.“, вмѣсто да се казва, да се търсятъ моментитѣ, кой кога е прѣминалъ границата. Отъ друга става, само по себе си се разбира, че прѣди да е прѣминалъ границата въ новоосвободенитѣ земи, чиновникътъ не може да получава никакви дневни пари. И не може . . .

П. Парапановъ: Това, мисля, се обяснява и съ самото заглавие на закона.

Докладчикъ В. п. Николовъ: Това именно щѣхъ да кажа. Понеже този членъ трѣбва да обнема всички, комисията намѣри, че ще се прилага отъ 17 септември, денътъ на мобилизацията, и ще спрѣ на 1 февруарий, когато се прѣдполага, че ще може всичко да се урегулира и ще прѣстане това прѣходно състояние между мирно и военно врѣме, което много смущава нѣкои народни прѣдставители, и тогава ще почнатъ да функциониратъ общитѣ закони, на

които, като дерогация се прѣдставлява настоящиятъ законъ. Всѣки единъ, който претендира по настоящия законъ да му се заплатятъ пѣтни и дневни, той самъ ще доказва прѣдъ надлежитѣ учрѣждения, кога е заминалъ и. откога започва командировката му, именно това, което става и сега, когато се плащатъ пѣтни и дневни пари. Това направихме за едно намаление, едно по-сгѣстяване, така да се каже, на закона.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата орханийскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Павелъ Парепановъ.

П. Парапановъ: Като се касае за една редакционна поправка на този членъ, азъ мисля, че нѣма да се изгуби смисълътъ, ако се даде слѣдующата редакция, за по-кратко: „Настоящиятъ законъ има сила отъ 17 септември 1912 г. до 1 февруарий 1913 г.“, вмѣсто оная редакция, която се прѣдлага отъ г. докладчика, и то, ако е съгласенъ г. докладчикътъ.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ В. п. Николовъ: Дѣйствително, може да се углади съ една редакционна поправка, но би трѣбвало да я направите въ една писменна форма, а пъкъ азъ мисля, че нищо не губи отъ яснотата си тая, която комисията прѣдлага. Тя е малко поразтегната, но доста широко обяснена, за да не може да дава никаква възможност на съмнѣния. Ние искаме да избѣгнемъ всевъзможнитѣ тълкувания, защото други ще дойде да го тълкува въ една или друга смисълъ. А тази редакция, която е дала комисията, е толкова опрѣдѣлена, ясна, точна, щото не може да търпи никакви съмнѣния, никакви прѣтълкувания. Затова азъ мисля, че е безразлично, толкова повече, че законътъ е врѣмененъ, защото докато захване да се прилага ще изтече срокътъ за прилагането му.

П. Парапановъ: Нѣма защо да се казва „прилага“, а да се казва „има сила“.

Докладчикъ В. п. Николовъ: Сѣ едно.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. Михаилъ Таковъ.

М. Таневъ: Г. г. прѣдставители! Съ рискъ да ви отега и пакъ да си навлеча неприятността на г. министра, че говоря по закона, защото изглежда, че бѣше добръ само да вдигнемъ рѣка и да си отидемъ, ще кажа, че редакцията на комисията е много неудачна. Отъ 17 септември този законъ има сила. Защо отъ 17, отъ деня на мобилизацията ли?

Докладчикъ В. п. Николовъ: Г. Таковъ иска да каже „се прилага“.

М. Таневъ: Отъ 17 септември този законъ има сила. Какво означава тази дата? Тя нищо не означава. Даже за военнитѣ, за които има специални закони, които правятъ разлика между 17 септември, денътъ на мобилизацията, и 5 октомври, денътъ на обявяване войната, и между 9 октомври, първиятъ бой при Селиолу и аявахиране чужда територия, даже и въ този специаленъ законъ за военнитѣ, дѣто се разглеждатъ полевитѣ пари, и тамъ се прави много стриктна разлика между тѣзи работи, защото то си има своята смисълъ. На 17 септември се опрѣдѣля едно, на 5 октомври се опрѣдѣля друго, на 9 октомври се опрѣдѣля трето; защото, законодателятъ,

съобразно съ положението, което заема държавата въ разнитѣ моменти, ще дава възнапращаението, което се прѣдвѣжда въ закона. Г. министърътъ е билъ прѣдвидѣль много право, когато ще прѣминешъ границата, отъ този моментъ ще се прилага този законъ, защото оттогава ще почнемъ оправданята на онѣзи мотиви, които г. министърътъ е прѣдложилъ. Откогато вие стигате въ чуждата земя, най-малкото което можете да прѣдвидите, или най-много, то е 8 октомврий — на 5 се обяви войната, на 6 или на 7 октомврий напихъ прѣминаха границата.

Докладчикъ В. п. Николовъ: При Джумая минаха още на 5 октомврий.

М. Такевъ: На 5 октомврий, когато открихме войната, то има смисълъ, има резонъ, за да дойдете въ хармония съ мотивитѣ на г. министра. Защото, чиновницитѣ назначени прѣди тази дата и стояли въ България, нѣма да получаватъ заплатата. Ето защо менъ ми се струва, че това, което министерството е прѣдложило, е по-право и трѣбва да си остане текстътъ тъй, както го е прѣдложилъ г. министърътъ. Повтарямъ, то има своя резонъ, то е въ хармония и съ военнитѣ закони, които правятъ разлика споредъ разнитѣ дати и положения, които заема българската войска. Ето защо, азъ моля народното прѣдставителство, а прѣди всичко г. министра, защото отъ него зависи, да си остане стариятъ текстъ той е по-сполучливъ и по-лесно ще хармонира съ останалитѣ закони на царството, съ военнитѣ закони върху тази материя.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ А. Людскановъ: Трѣбва да дамъ едно малко пояснение, понеже ако не се даде то, може да излѣзе малко тъмно. Този законъ, както виждате отъ заглавието — законъ за пѣтнитѣ и дневнитѣ пари на командированитѣ чиновници, служащи, работници и частни лица на служба въ новоосвободенитѣ земи и на ония граждански чиновници и служащи въ войската и по военното вѣдомство — се отнася до двѣ категории лица: еднитѣ сѣ чиновници, служащи и работници, които служатъ по чисто гражданското вѣдомство, вътрѣшното министерство, финанситѣ, желѣзницитѣ, а пъкъ другиятъ родъ сѣ ония чиновници, които, бидейки пакъ подъ тия вѣдомства, сѣ прикомандировани къмъ въоръженитѣ сили, които се готвятъ вече да прѣминатъ границата. Такива сѣ, напр., желѣзничаритѣ.

Спрѣмо чиновницитѣ отъ гражданското вѣдомство, за които тукъ законополагаме, този законъ не може да се прилага по-рано, докато не минатъ границата. Напр., единъ околийски началникъ въ Плевенъ, когото командирамъ, да кажемъ, въ Мустафа-папа, ако нашитѣ войски подиръ 5 октомврий не взематъ Мустафа-папа, за него нѣма какво да се говори, той ще получава дневни пари само тогавъ, когато стигне въ мѣстоназначенното си. Обаче има и други чиновници, за които говори чл. 7, който подиръ малко ще се докладва, и положението на които се регулираше отъ особено едно положение по военното вѣдомство. И понеже тѣ сѣ граждански чиновници и въ положението за тѣхъ се прѣдвѣждатъ много по-голѣми права, въ случай на мобилизация, всички тѣ — телеграфни чиновници, желѣзнопѣтни чиновници, даже и работници — се турятъ подъ военното вѣдомство, напуштатъ мѣстожителството си тукъ и трѣватъ да отидатъ тамъ, дѣто имъ се укаже отъ военнитѣ власти. Тѣй като тѣмъ се даваха много широки права, днесъ ние, за да ги подведемъ подъ общъ итогъ, подведемъ ли подъ чл. 7. Но за да не останатъ пакъ онеправдани, ако кажемъ само „отъ

деня на минаване границата“ — ние първоначално бѣхме турили датата на обявяването на войната — трѣбваше да туримъ отъ датата на мобилизацията, защото тѣзи чиновници, служащи и работници отъ датата на указа за мобилизацията сѣ въ пълно разпореждане на военното вѣдомство и се смятатъ като военни лица. Ето защо датата неоправданно трѣбва да бѣде 17 септемврий, за да може да ги обгърне. Не турите ли това, тогава тѣ ще бѣдатъ онеправдани и ще получаватъ дневни само отъ деня, когато сѣ минали границата, а не отъ когато се обяви войната и сѣ напуснали мѣстослужението си. Ето защо комисията така редактира този членъ.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ редакцията на чл. 5 тѣй, както е приета отъ комисията и както се прочете отъ г. докладчикъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Волшинство) Събранието приема.

Докладчикъ В. п. Николовъ: (Чете)

„Чл. 6. Лицата, които сѣ прѣвозвани на държавни срѣдства, не получаватъ пѣтнитѣ пари“.

Понеже назначението на пѣтнитѣ пари е да се плаща за разходитѣ, които лицето ще направи, за да се прѣнесе отъ едно мѣсто на друго и отъ друга страна, понеже държавата въ новоосвободенитѣ земи е зела почти всички срѣдства за транспортъ, естествено е, че тѣзи, които пътуватъ съ държавни срѣдства за прѣвозване — сѣ желѣзници или други срѣдства — нѣматъ право да получаватъ пѣтнитѣ пари. Това е право и азъ моля Народното събрание да го приеме.

А остатъка отъ члена „а на ония, които сѣ се хранили отъ реквизиционнитѣ срѣдства, се удържатъ ¼ отъ припадающитѣ имъ се дневни“, комисията зачеркна по слѣдующитѣ съображения. Едно, че реквизиционнитѣ комисии нѣматъ право да раздаватъ на чиновници или частни лица никакви продукти, никакви вѣщи, които принадлежатъ на държавата, отъ друга страна, много е мѣчно да се прѣдставятъ документи на счетоводството, кой кога е взелъ единъ самунъ хлѣбъ, отъ нѣкъждъ или къждъ е намѣрилъ срѣдства за прѣживяване. Комисията намѣри, че това сѣ дреболии, които не съответствуватъ на изключителното положение, въ което сѣ поставени всички чиновници.

М. Такевъ: Това е дребнавостъ. Добри сте направили, че сте го изхвърлили.

Докладчикъ В. п. Николовъ: Прѣдполага се, че кой както може да си намѣри храна въ новоосвободенитѣ земи; заради това намѣрихме за добръ да го зачеркнемъ.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ чл. 6 отъ законопроекта тѣй, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. (Волшинство) Събранието приема.

Докладчикъ В. п. Николовъ: (Чете)

„Чл. 7. Настоящиятъ законъ се отнася и до чиновницитѣ, които по случай на общата мобилизация и прѣзъ военното врѣме, бидейки по-рано на служба въ разнитѣ административни вѣдомства на царството, сѣ били назначени да услужватъ на войскитѣ и въобще сѣ прѣминали въ вѣдението на шаба на дѣйствующата армия и въ военното вѣдомство, както и до чиновницитѣ, които въ мирно врѣме сѣ се числили по военното вѣдомство.“

„За бѣлѣжка. Отъ това право не се ползватъ чиновницитѣ, които по случай на общата мобилизация прѣзъ военното врѣме, сѣ били наново назначени на длѣжности въ войската, безъ да се състояли дотогава на служба по кое да е отъ разнитѣ вѣдомства въ държавата, получающи заплати и дневни споредъ положението за паричното доволствие на военнослужащитѣ въ военно врѣме“.

За да не стане нѣкое недоразумѣние, комисията разбира, че въ настоящия случай първата частъ на чл. 7, безъ забѣлжката, се отнася за онѣзи чиновници, които не сж били повикани въ редоветъ на войската, но сж били командировани къмъ военното ведомство да изпълняватъ службата си. А онѣзи отъ чиновниците, които сж били повикани като войници, естествено е, че тѣ нѣма да получаватъ заплата, а ще получаватъ на общо основание $\frac{1}{3}$. За тѣхъ именно е забѣлжката къмъ тоя членъ.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ чл. 7 на законопроекта, заедно съ забѣлжката тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Г. министърътъ иска спѣшностъ за третото четене.

М. Такевъ: Споредъ правилника не може да стане сега третото четене. Прочетете правилника.

Министъръ А. Людскановъ: За утрѣ.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Ще се постави въ най-близкото засѣдание; не по-рано отъ 24 часа.

М. Такевъ: Ако щете прѣди обѣдъ да засѣдаваме.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. Никола Константиновъ.

Н. Константиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Въ мое отсъствие, моята интерпелация е оставена безъ разглеждане. Понеже отсъствувахъ не поради моя вина — бѣхъ повиканъ отъ г. военния прокуроръ при стенографитѣ — ще моля да се тури интерпелацията ми на дневенъ редъ за утрѣ, заедно съ другитѣ интерпелации, които сж останали.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Тоя въпросъ ще бѣде разрѣшенъ при нареждане дневния редъ за утрѣ. Има и други точки за дневния редъ; когато дойдемъ до тѣхъ ще прѣдложка и Вашето искане.

Слѣдующата точка отъ дневния редъ е второ четене законопроекта за отлагане произвеждането изборитѣ за членове на селско-общинскитѣ съвѣти.

Моля г. докладчика, да докладва законопроекта.

Докладчикъ В. п. Николовъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за отлагане произвеждането изборитѣ за членове на селско-общинскитѣ съвѣти прѣвъ 1913 г.“

Както виждате, заглавието бѣ само „Законъ за отлагане произвеждане изборитѣ за членове на селско-общинскитѣ съвѣти“; комисията прибави и думитѣ „прѣвъ 1913 г.“, за да бѣде по-ясно, че този законъ не измѣнява избирателния законъ, а единъ видъ се суспендира прилагането му, колкото се отнася до изборитѣ за селско-общински съвѣти, които има да станатъ прѣвъ 1913 г.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ заглавието на законопроекта тѣй, както се прочете съ измѣнението, направено отъ комисията, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ В. п. Николовъ: (Чете)

„Членъ единственъ“ — вмѣсто чл. 1. „Изборитѣ за членове на селско-общинскитѣ съвѣти, прѣдстоящи да се произведатъ въ третия недѣленъ день на мѣсець февруарий 1913 г. (чл. 148 отъ избирателния законъ), се отлагатъ за първия недѣленъ день отъ

изтичането два мѣсеца отъ датата на заповѣдта за обща демобилизация на въоръженитѣ сили въ царството“.

Г. г. народни прѣдставители! Двѣ сж причинитѣ, които диктуватъ да се даде двумѣсеченъ срокъ за произвеждане изборитѣ за членове на селско-общинскитѣ съвѣти въ царството. Първата отъ тѣзи причини е нуждата да се завърнатъ запаснитѣ и оплченцитѣ по домоветѣ си, нѣщо, което може да се извърши успѣшно въ течение на единъ мѣсець. И дѣйствително, ако за мобилизацията бѣха потребни двѣ недѣли, то, ако допуснемъ, че демобилизацията ще стане два пѣти по-бавно, тая демобилизация ще може да стане въ четири недѣли или единъ мѣсець, и хората ще можатъ да се завърнатъ по домоветѣ си. А втората причина е, че другиятъ мѣсець пѣкъ е потребенъ за да можатъ да се приготвятъ книгата отъ министерството, както и отъ другитѣ надлежни учрѣждения, да се изпълнятъ въобще формалноститѣ, които сж потребни, за да можатъ да се произведатъ изборитѣ. Отъ друга страна трѣбва да има и известно успокоение въ обществото. Тѣзи хора, които сж се върнали отъ бойното поле, трѣбва да си починатъ. Комисията намѣри, че този срокъ отъ два мѣсеца, слѣдъ като се обяви общата демобилизация, е достатъченъ.

Подъ думата демобилизация трѣбва да се разбира обща демобилизация, а не частична, затова, защото и при частична демобилизация не можатъ да се произведатъ избори. Съгласно закона, щомъ има мобилизация, макаръ и частична, избори не можатъ да станатъ. Значи, ще трѣбва да се разпуснатъ всички войски, да стане обща демобилизация и слѣдъ това ще можатъ да се произведатъ избори.

Комисията разгледа и прие члена безъ измѣнение, като тури само „членъ единственъ“ вмѣсто „чл. 1“, защото, ще видите по-нататѣкъ, че другиятъ членъ е зачертанъ.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. Такевъ.

М. Такевъ: Азъ имамъ да направя само едно питане къмъ г. министра за освѣтление на законопроекта. Въ него е казано: единъ-кой си недѣля на втория мѣсець слѣдъ височайшата заповѣдъ за демобилизация на войскитѣ, ще се произведатъ изборитѣ въ царството. То значи вече, че ще се произведатъ селско-общински избори при новитѣ граници на царството, при установено вече управление, защото ще бѣде два мѣсеца слѣдъ демобилизацията, а демобилизацията, безспорно, ще послѣдва слѣдъ окончателното сключване на мира. Питамъ г. министра: ще се произведатъ ли по този законъ селско-общински избори и въ новитѣ присъединени части и ако ще се произведатъ, по сега съществуващия ли законъ за изборитѣ, който прѣдвижда съразмѣрна изборна система, или въ паметъта на г. министра се мжделѣе нѣкакъвъ другъ законопроектъ върху тази материя?

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ А. Людскановъ: Прѣждевременно е да отговаря на въпроса на г. пловдивския народенъ прѣдставителъ; ще кажа само, че докато не стане прѣброяване на населението — самъ г. Такевъ знае, че избирателния законъ прѣдполага непрѣмѣнно прѣброяване на населението или най-малко да има избирателни списъци — избори не можемъ да правимъ. Такова нѣщо прѣдполагаме, че нѣма въ новоосвободенитѣ мѣста; слѣдователно, никакви избори не можемъ да направимъ, докато това не послѣдва. Слѣдъ като стане прѣброяването и се

съставятъ избирателни списъци, ще ви отговори кога, по коя система, какъ ще станатъ изборитѣ.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които господа приематъ члена единственъ на закона тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ В. п. Николовъ: (Чете)

„Чл. 2. Разпореджанията на чл. 1 сж въ сила само за изборитѣ, произведени за избиране членове на селско-общинскитѣ съвѣти прѣзъ 1913 г.“

Този членъ се зачерква отъ комисията, защото се съдържа въ заглавието на законопроекта и въ чл. 1, отъ които се разбира, че настоящиятъ законъ именно за изборитѣ въ 1913 г. се отнася. То е тафтология.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Щомъ се каза членъ единственъ нѣма нужда да се вотира.

Минаваме на слѣдующата точка отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за разрѣшеніе на Видинската градска община да сключи 150.000 л. заемъ.

Моля г. докладчика да прочете законопроекта.

Докладчикъ П. Кировъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за разрѣшеніе на Видинската градска община да сключи 150.000 л. заемъ.“

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ заглавието на законопроекта тѣй, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ П. Кировъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се на Видинската градска община да сключи отъ Българската народна банка заемъ отъ 150.000 л. съгласно указа на Негово Величество Царя, отъ 6 ноември 1912 г. подъ № 247, при слѣдующитѣ условия:

„а) срокъ за изплащане 10 години, съ право да може заемътъ да бѣде изплатенъ по-рано отъ тоя срокъ;

„б) годишна лихва 7%;

„в) за гаранция, ако такава бѣде поискана, ще се заложатъ общинскитѣ приходи „кръвнина“ и „бачъ“.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ чл. 1 на законопроекта тѣй, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ П. Кировъ: (Чете)

„Чл. 2. Орѣдствата отъ заема ще се употребятъ изключително за купуване брашно и топливо прѣзъ зимата 1912/13 г. на сѣмействата на бѣднитѣ видински граждани, повикани подъ знамената, както и на други крайно бѣдни сѣмейства“.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ чл. 2

на законопроекта тѣй, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ П. Кировъ: (Чете)

„Чл. 3. Общинскитѣ доходи отъ „кръвнината“ и „бачъ“, ако бѣдатъ заложени, ще се внасятъ направо въ Българската народна банка, която слѣдъ като одѣржи нужната сума за лихви и погашения, остатъка ще прѣдава въ общинската каса“.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ чл. 3 на законопроекта тѣй, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Слѣдующата точка отъ дневния редъ е второ четене на законопроекта за допълнение врѣмнената наредба за отсрочката (мораториума).

Министъръ А. Людскановъ: Понеже другарьтъ, г. министърътъ на правосѣдието, е неразположенъ и не ще може да присѣтствува при разглеждането на неговия законопроектъ, моля да се отложи за утрѣ тази точка отъ дневния редъ.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Вслѣдствие отсъствието на г. министра на правосѣдието, г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи моли да се отложи тази точка на дневния редъ, която е послѣдна, което вѣрвамъ и г. г. народнитѣ прѣдставители да приематъ.

Обаждатъ се: Прието.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Съ това изчерпваме дневния редъ. Остава да опрѣдѣлимъ дневния редъ за утрѣшното засѣданіе.

Той ще бѣде:

Интерпелациитѣ, които се отложиха.

Има повдигнатъ въпросъ, дали да се постави на дневенъ редъ интерпелацията на търновския народенъ прѣдставител г. Никола Константиновъ. Вѣрвамъ, че г. министърътъ на желѣзницитѣ нѣма да има нищо противъ да бѣде турена на дневенъ редъ утрѣ заедно съ другитѣ.

Министъръ А. Франгя: Да.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Слѣдователно, всички интерпелации, които днесъ щѣха да се разискватъ, се отлагатъ за утрѣ.

На второ мѣсто ще се поставятъ на второ четене законопроектитѣ:

За заплатитѣ на чиновницитѣ и служащитѣ по гражданското вѣдомство прѣзъ врѣме на военното положение;

За бюджета на новоосвободенитѣ земи, за 3½ мѣсеца, отъ 15 декември 1912 г. до 31 мартъ 1913 г., и

За допълнение врѣмнената наредба за отсрочката (мораториума).

Тѣзи законопроекти, които сж приети днесъ на второ четене, ще се впишатъ за утрѣ на трето четене.

Съ това се изчерпва дневниятъ редъ, като считамъ, че е одобренъ тѣй, както го прочетохъ и обявявамъ засѣданието за закрито.

(Вдигнато въ 4 ч. 20 м. слѣдъ пладне)

Прѣседателствующи подпрѣдседателъ: **А. Буровъ.**

Секретаръ: **А. Кипровъ.**

Началникъ на Стенографското бюро: **Т. Гължбовъ.**